Valiokunnan lausunto LiVL 11/2017 vp– VNS 4/2017 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018—2021 (VNS 4/2017 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 24.5.2017.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- budjettineuvos Elina Selinheimo, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Mikko Saarinen, valtiovarainministeriö
- kansliapäällikkö Harri Pursiainen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylijohtaja Mikael Nyberg, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylijohtaja, osastopäällikkö Juhapekka Ristola, liikenne- ja viestintäministeriö
- talousjohtaja Kristiina Tikkala, Liikennevirasto
- hallintojohtaja Juhani Nikula, Liikenteen turvallisuusvirasto
- talouspäällikkö Petra Ruotsalainen, Viestintävirasto
- johtaja Juha Sammallahti, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- tutkimuspäällikkö Sanna Sorvari, Ilmatieteen laitos

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- valtiovarainministeriö
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Linja-autoliitto
- Moottoriliikenteen Keskusjärjestö
- Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Finavia Oyj
- Autoliitto ry

Valmis
5.0

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin noin 2,8 miljardia euroa vuodessa. Kehyskauden aikana määrärahat kuitenkin laskevat noin 3,3 miljardista eurosta 2,6 miljardiin euroon muun muassa maakuntauudistuksesta ja aiempien kärkihankelisäysten poistumisesta johtuen.

Valiokunta painottaa, että digitalisaation, erilaisten uusien palvelujen ja automatisaation kehittämisestä sekä tiedon nykyistä paremmasta hyödyntämisestä on saatavissa olennaisia koko yhteiskuntaa hyödyttäviä tehokkuus- ja kustannusvaikutuksia. Tätä kautta on mahdollista tehostaa nykyisiä toimintoja, luoda uusia liiketoiminta- ja vientimahdollisuuksia ja edistää myös ympäristötavoitteiden saavuttamista. Valtionhallinnon toimenpiteiden näkökulmasta keskeistä tämän kehityksen jouduttamisessa on varmistaa tarvittavilta osin rahoituksen riittävyys, purkaa tarpeetonta sääntelyä, kehittää tietoturvallisuutta sekä luoda oikeusvarmuutta lisäävää, yksityisyyden suojan huomioon ottavaa ja mahdollistavaa lainsäädäntöä.

Viestintäviraston tehtävät ja kyberturvallisuus

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että mikäli Suomessa halutaan olla aidosti esimerkiksi kansallisessa kyberturvallisuusstrategiassa tarkoitetulla tavalla kansainvälisesti edelläkävijä, niin kyberturvallisuuden rahoitukseen, käytettävissä oleviin henkilöstöresursseihin sekä toiminnan johtamiseen ja toimivan yhteistyön kehittämiseen on panostettava tuntuvasti nykyistä enemmän. Valiokunnan näkemyksen mukaan yhteiskunnan kyberturvallisuuteen käytettävän rahoituksen tulee olla pidemmällä tähtäimellä huomattavasti nykyistä korkeammalla tasolla.

Yhteiskunnan toimivuus ja digitalisaation kehittyminen edellyttävät välttämättä viestintäverkkojen turvallisuutta ja luottamusta verkkojen toimintaan. Valiokunta pitää Viestintäviraston kyberturvallisuuteen liittyviä tehtäviä keskeisinä koko yhteiskunnan turvallisuuden ja digitalisaatiokehityksen kannalta ja katsoo, että rahoituksen tulee olla oikeassa suhteessa tämän toiminnan laaja-alaiseen merkitykseen kaikkien yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta. Valiokunta pitää periaatteellisesti hyvänä, että kehyksissä tähän toimintaan osoitetaan 2 miljoonan euron vuosittainen määrärahalisäys. Todellinen tarve on kuitenkin valiokunnan käsityksen mukaan moninkertainen, ja näiden tehtävien jatkuvuuden ja tehokkuuden varmistaminen on välttämätöntä varmistaa myös valmisteilla olevan liikennehallinnon virastouudistuksen yhteydessä.

Valiokunta pitää yhteiskunnan turvallisuuden ja toimivuuden kannalta erittäin tärkeänä, että

> *Viestintäviraston digitaalisen tietoturvallisuuden ja toimintavarmuuden edistämistehtäviä varten löydetään kehyksissä 2 miljoonan euron sijasta vuosittaista lisärahoitusta 5 miljoonaa euroa.*

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille näkemyksenä, että viime viikkojen aikaisen haittaohjelmaongelman kohdalla voidaan pitää varsin hyvänä lopputuloksena, että haittaohjelma ei lainkaan levinnyt esimerkiksi suomalaisiin, osittain jo suhteellisen vanhoihin julkisen sektorin tietojärjestelmiin, ottaen huomioon niissä käytetyt tietoturvallisuusmenettelyt. Valiokunta painottaa, että julkisen hallinnon nykyisten tietojärjestelmien turvallisuuteen tulee kiinnittää erityistä huo-

miota. Valtionhallinnossa on kehyskaudella vireillä useita tietojärjestelmä- ja tietohallintohankkeita eri julkisen hallinnon sektoreilla. Valiokunta korostaa, että tiukasta taloustilanteesta huolimatta on hyvin tärkeää, että nämä järjestelmät rakennetaan alusta lähtien tietoturvallisiksi.

Perusväylänpito ja kehittämishankkeet

Selonteon mukaan väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen käytettävyyden edellyttämiä toimenpiteitä. Perusväylänpitoon osoitetaan vuonna 2018 noin 1,4 miljardia euroa, ja kehyskauden loppuvuosina perusväylänpidon rahoitus on noin 1 miljardia euroa vuodessa. Yhteensä kehys sisältää korjausvelan kasvun pysäyttämiseen käytettävää määrärahaa noin 723 miljoonaa euroa, josta osa on siirretty kehittämishankkeista.

Valiokunta pitää kansantaloutemme kilpailukyvyn kannalta tärkeään perusväylänpitoon panostamista välttämättömänä. Saadun selvityksen mukaan esitetyllä rahoitustasollakaan ei kuitenkaan pystytä korjausvelan kasvun pysäyttämiseen, joten pidemmällä aikavälillä perusväylänpito erityisesti teiden, mutta myös satamien ja rautateiden osalta tarvitsee merkittävää tasokorotusta väyläverkoston kunnon parantamiseksi ja korjausvelan pienentämiseksi. Perusväylänpidon toteutuksessa on panostettava toimenpiteiden kohdentamiseen ennakoivasti ja täsmällisesti sinne, missä toimenpiteiden vaikuttavuus on suurin. Korjauskohteiden kartoittamiseksi ja käytettävissä olevan määrärahan vaikuttavuuden lisäämiseksi on tärkeää kehittää ja hyödyntää uusia teknisiä liikenneverkon kunnon arviointiin käytettäviä menetelmiä.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan väyläverkon korjaaminen maksaa enemmän, jos sen kunto ehtii huonontua olennaisesti. Rahoitus tulee saada pidemmällä tähtäimellä sille tasolle, että perusväylänpidon kustannukset eivät kasva liian myöhäisestä korjausajankohdasta johtuen.

Valiokunta korostaa, että kaikkien tieverkon eri osien kunnossapidon osalta on löydettävä selkeät vastuunjaot ja rahoituksen jakautumisen mallit erityisesti yksityisteiden sekä yksityisteiden ja muun tieverkon liittymäalueiden käytettävyyden varmistamiseksi. Yksityisteiden tukeen käytettävissä olevat määrärahat ovat olleet pitkään hyvin matalalla tasolla, ja jatkossa tulee löytää ratkaisuja yksityisteiden kunnossapidon, peruskorjauksen ja käytettävyyden varmistamiseen.

Saaristo- ja yhteysalusliikenne

Valiokunta painottaa saaristoalueiden liikenteen turvaamisen tarvetta myös jatkossa. Saaristo- ja yhteysalusliikennettä koskevien tehtävien siirtyessä maakuntauudistuksen myötä osittain maakunnille on tärkeää varmistaa, ettei palvelutaso heikkene näiden uudistusten myötä.

Pitkäjänteisyyden tarve

Valtiontalouden suunnittelu perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan kokonaiskehykseen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi liikenteen suurissa investointihankkeissa on tarve päästä selkeästi pitkäjänteisempään, hankkeiden kokonaistaloudellisen suunnittelun ja toteuttamisen mahdollistavaan rahoitukseen, hyödyntäen myös uudenlaisia rahoitusmuotoja. Erityisesti suurten hankkeiden toteuttamismahdollisuuksiin tulee etsiä uusia keinoja siten, että uusia

hankkeita saataisiin käynnistettyä ja niissä voitaisiin hyödyntää myös saatavilla olevaa EU-rahoitusta.

Valiokunta painottaa yleisesti liikennepolitiikan pitkäjänteisyyden tarvetta ja katsoo, että vaalikausittain annettava liikennepoliittinen selonteko olisi hyvä väline, jolla poliittisia linjauksia voidaan tarvittaessa tehdä myös vaalikautta pitkäjänteisemmin.

Maakuntauudistus

Julkisen talouden rakenne muuttuu vuoden 2019 alusta alkaen maakuntauudistuksen myötä, ja julkisen talouden suunnitelmassa on pyritty ottamaan huomioon uudistuksen keskeiset taloudelliset vaikutukset. Viranomaisille, kuten lakkautettaville ELY-keskuksille sekä kunnille, tällä hetkellä kuuluvia alueellisia tehtäviä siirretään uudistuksen myötä maakunnille. Liikenteen alalla maakunnat hoitaisivat jatkossa muun muassa alueelliseen liikennejärjestelmäsuunnitteluun, kuten saaristoliikenteen kehittämiseen ja joukkoliikenteeseen sekä yksityisteiden valtionavustuksiin ja muun muassa eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon, liittyviä tehtäviä. Tienpidon rahoitus säilyy kuitenkin erillisrahoituksena liikenne- ja viestintäministeriön momentilla.

Valiokunta korostaa, että maakuntauudistuksessa on ensisijaisen tärkeää huolehtia lainsäädännöllisesti ja muutoinkin siitä, että maakunnilla on edellytykset niille siirtyvien liikennettä koskevien tehtävien hoitamiseen. Uudistuksessa maakunnille annettavien tehtävien, henkilöstöresurssien ja rahoituksen tulee jakautua tasapuolisesti maakuntien välillä. Harkinnanvaraisen erillisrahoituksen myöntämiseen maakunnille tulee löytää menettelyt, joilla taataan rahoituksen tasapuolisuus ja tarkoituksenmukainen, myös valtakunnalliset väyläomaisuuden hoitamiseen liittyvät tavoitteet huomioon ottava rahoituksen käyttäminen. Valiokunta katsoo, että tämä tulee vaatimaan välttämättä myös toimivien yhteistyömenettelyjen luomista maakuntien välille.

Liikennehallinnon virastouudistus

Liikennesektorin parhaillaan valmisteilla olevassa virastouudistuksessa on tärkeää varmistaa sekä rahallisten että henkilöstöresurssien riittävyys virastoille kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esimerkiksi Liikenteen turvallisuusvirastolle on viime vuosina tullut kaiken aikaa uusia tehtäviä ja uusia tehtäviä on hoidettu monin paikoin niukoilla resursseilla. Virastouudistuksen yhteydessä on tärkeää etsiä tähän ongelmaan uusia keinoja.

Laajakaistaverkkojen rakentaminen

Valiokunta on huolissaan niin sanotun laajakaistahankkeen tavoitteiden toteutumisesta. Verkkojen rakentamisen edistämiseen, sekä kuidun että mobiiliverkkojen osalta, tulee löytää keinoja alueellisen tasapuolisuuden varmistamiseksi. Vastaavasti kuin tieverkon kunnossapidon osalta, myös viestintäverkkojen ja -palvelujen saatavuuden varmistamisen kautta on varmistettava, että myös harvaan asutummat alueet säilyvät Suomessa asumiskelpoisina ja tasapuolisesti muun muassa yrittäjyyden mahdollistavina.

Valiokunnan lausunto LiVL 11/2017 vp

ACTRIS-tutkimusinfrastruktuuri

Valiokunta pitää hyvänä, että ilmastonmuutoksen ja ilmanlaadun tutkimuksen ACTRIS-tutkimusinfrastruktuurin perustamiseen ja päämajan Suomeen sijoittumiseen osoitetaan vuosittainen 0,5 miljoonan euron määrärahalisäys vuodesta 2018 alkaen. Hanke on hyvä esimerkki siitä, miten Suomeen saadaan osaamispääomaa ja rahoitusta, nostaen samalla Suomen painoarvoa ilmastoasioissa kansainvälisesti.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 24.5.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen ps
varapuheenjohtaja Mirja Vehkaperä kesk
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Jyrki Kasvi vihr
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula